

Дмитро Ващук
Київ

235/20-ТА КНИГА СУДОВИХ СПРАВ ЛИТОВСЬКОЇ МЕТРИКИ: АРХЕОГРАФІЧНИЙ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ¹

У статті проаналізовано 235 книгу Литовської Метрики, яка належить до групи книг Судових справ (№ 20). Також здійснено археографічний опис та джерелознавчий аналіз наявних документів.

Ключові слова: Литовська метрика, Книга судових справ, археографічний опис, джерелознавство

В статье проанализировано 235 книгу Литовской Метрики, которая принадлежит к группе книг Судебных дел (№ 20). Также осуществлено археографическое описание и источниковедческий анализ имеющихся документов.

Ключевые слова: Литовская метрика, Книга судебных дел, археографическое описание, источниковедение.

The 235 book of the Lithuanian Metrica which belongs to the group of the Court Record book (No 20) is analyzed in the article. It is also provided archeographic and source-study description of the book's documents.

Key words: Lothuanian Metrica, Court Records book, archeographic description, source-study.

Литовська Метрика є одним із основних документальних комплексів для вивчення історії Великого князівства Литовського (далі – ВКЛ). Проаналізована книга відноситься до групи книг Судових справ. Її оригінал зберігається у Російському державному архіві давніх актів (далі – РДАДА. – Ф. 389: Литовська Метрика. – Оп. 1. – Од. зб. 235). У Реєстрі С. Пташицького вона позначена під номером 20/60 із таким заголовком: «1547–1549. Книга королевских решений. То сут sprawy в тых книгах остаток тых же роков судовых С. Михала у Вилни, которые початы быти записаны в року 1547, што его К. М. с паны радами справовати рачыл. Переписана»². Археографічний аналіз книги та філіграней

¹ Підготовка статті стала можливою завдяки підтримки фондів КІУСу Альбертського університету (з Вічного фонду ім. Олександра і Галини Кулагиних).

² *Пташицкий С.* Описание книг и актов Литовской Метрики. – СПб, 1887. – С. 115.

свідчить про те, що вона не оригінальна, а була переписна у кінці XVI ст. Транслітерована копія є у Архіві головному актів давніх (м. Варшава) під такою сигнатурою – *Metryka Litewska transkrypcje. – Sygn. 216. – № mkf 261 (Cz. 2).*

Зовнішні ознаки рукопису. Обкладинка виготовлена з картону і обтягнена шкірою темно-коричневого кольору. Краї потерті, світлішого кольору. Перша сторінка обкладинки оздоблена візерунковим орнаментом та малюнками. По центру розташований герб Лева Сапіги (розвернутий на 90°), який обрамлено прямокутною рамкою. У кожному куті зображено «лілію». По периметру навколо неї на відстані 4 см профільне зображення голови у шоломі або лавровому вінку (Мал. 1). На четвертій сторінці обкладинки – візерунковий орнамент.

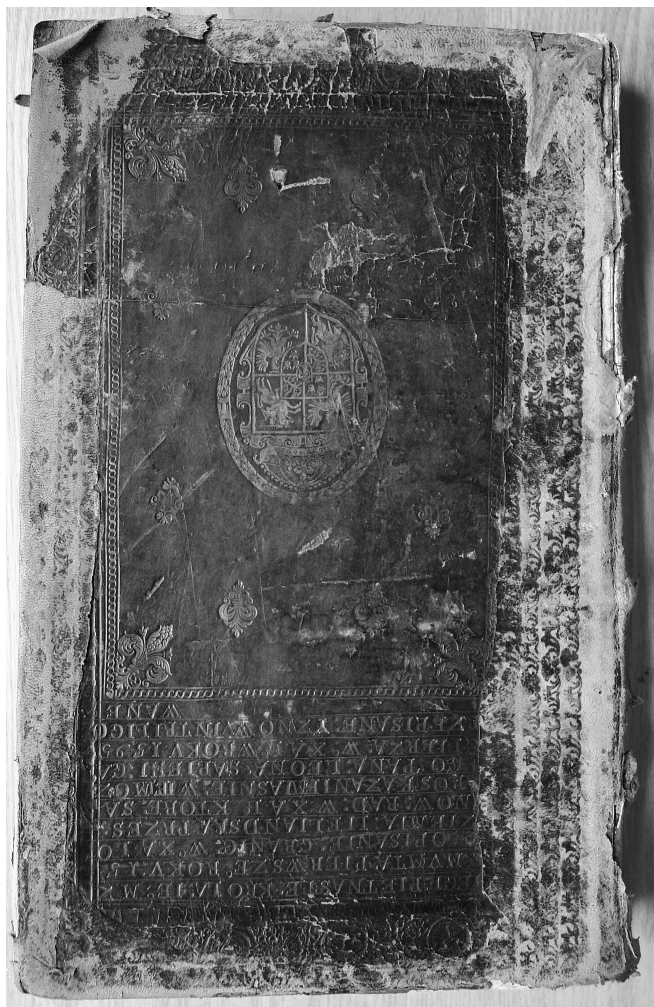

Мал. 1. Перша сторінка обкладинки

Зверху витиснено напис латиницею друкованими літерами:

IEGI: PIETNASTE: KROLA: IE: MZ
CMVMTA: PIERWSZE: ROK V: 15
25 OPISANIE: GRANIC: W XALO
ZIEMIA: LIFLIANDSKA PRZES: PA
NOW: RAD: W XALO KTORE: SA
A ROSKAZANI FMIASNIE: WIEM CZ
EGO: PANA: LEONA SAPIEHI: CA
CLIERZA: W XAI W ROKU 1595
PZEPISANE: YZNO WVINTRILIGOWANE

Під написом розміщено герб Речі Посполитої, який обрамлений прямокутною рамкою. У кожному куті витіснено «лілію». Ззовні рамки по периметру зображено профіль голови у шоломі або лавровому вінку (Мал. 2).

Мал. 2. Четверта сторінка обкладинки

Розмір обкладинки 32,5х20,5 см. Товщина корінця 2 см. У верхній та нижній частинах корінець від давності вже розпадається. Колір корінця книги дещо світліший від кольору обкладинки та сильно пошкоджений. На ньому слабо прочитується запис: ANNO | 1547

Загальна кількість аркушів – 80 (10 (реєстр) + 70 (текст документів)). Розмір аркушів – 20х31,5 см. Усі аркуші книги склеєно, а в нижній частині корінця зроблено два отвори й скріплено шнурком червоного кольору. Аркуш 70 прошнурований червоним шовковим шнурком й скріплено накладною печаткою I Відділення III Департаменту Урядового Сенату з червоного сургучу. На другій сторінці обкладинки приклеєно аркуш (22х16 см) із заголовком латиною, який зроблений друкарським способом в останній чверті XVIII ст.

STANISLAUS AUGUSTUS REX
HAEK
MAGNI DUCATUS LITVANIAE
ACTA PUBLICA
VICISSITUDINE TEMPORUM
DISPERSA COLLIGI
LACERA INNOVARI
CORROSA TRANSCRIBI
ATQUE EX LOCO SQUALIDO
IN CONCLAVI AEDIUM REIPUBLICAE COLLOCARI
PROVIDENTIA AC BENEFICETIA SUA
FECIT

A. D. M.DCC.LXXXVI

CANCELLARIATU
ALEXANDRI PRINCIPIS SAPIENA
PROCANCELLARIATU
JOACHIMI COMITIS CHREPTOWICZ
CURA & LABORE
ADAMI NARUSHEWICZ
MAGNI DUCATUS LITVANIAE NOTARII

Далі йде непронумерований аркуш, закреслений навхрест з обох сторін. На лицьовій частині цього аркуша внизу зроблено напис олівцем ф. 389. | № 235. Далі йдуть аркуші, пронумеровані латинськими цифрами. З них аркуші I–VI (арк. VI зв. – чистий і закреслений навхрест) – реєстр

справ польською мовою. Аркуші VII–X (зворот аркуша X не пронумеровано і закреслено навхрест) – реєстр справ староукраїнською мовою.

Аркуші тексту мають три пагінації. Перша – літерна під титлами – починається з тексту книги з долученням до кожної лічби слова «листъ» і продовжується до аркуша 69. Ця пагінація виконана чорнилом коричневого кольору наприкінці XVI ст., під час перепису книги. Місце розташування пагінації – на верхньому полі в правому куті кожного аркуша. Друга пагінація дублює першу арабськими цифрами. Вона розташована трохи вище й правіше від першої і написана світло-коричневим чорнилом. Третю пагінацію зроблено у 50-х рр. XX ст. працівниками РДАДА. Простим олівцем арабськими цифрами позначено зворот аркуша (наприклад 17 об.); римськими цифрами позначено аркуші реєстру (наприклад, V та V об.). Місце розміщення цієї пагінації у верхньому правому куті аркуша, на звороті – у лівому верхньому куті.

Тексти документів написані виразно, використано два типи чорнил: темно-коричневе (заголовки документів) та коричневе. Останній тип застосовувався іншим писарем при написанні документів та деяких заголовків. Всі заголовки зроблені рукою одного писаря. Перша літера (у деяких випадках і друга) завжди виділена і збільшена. Щільність літер – 42–48 літер у рядку. Кількість рядків на аркуші – 20–22, проте трапляються й по 25. Поля аркушів: 3–3,5 см – внутрішні, 2,5–3 см – зовнішні.

Ідентифікацію філіграней здійснено за виданням:

Лауцявичус Э. Бумага в Литве в XV–XVIII в. Атлас. – Вильнюс, 1967.

Порядковий номер	Датування	Аркуші, на яких міститься філігрань
1499	1592–1595 рр.	VIII–VIII зв., X–X зв.
1856	1588–1600 р.	1–2 зв., 4–4 зв., 6–6 зв., 9–10 зв., 13–14 зв., 18–18 зв., 21–22 зв., 24–25 зв., 27–27 зв., 29–29 зв., 31–31 зв., 37–39 зв., 41–41 зв., 45–47 зв., 51–52 зв., 55–58 зв., 60–60 зв., 62–62 зв., 68–68 зв., 70а.
2482	1779–1780 рр.	Перший не пронумерований, I–I зв., III–III зв., 70–70 зв.
4169	1725–1727 рр.	VI–VI зв.
4179	1725–1727 рр.	V–V зв.

Структура ЛМ 235 така: 1) заголовок до книги-копії останньої чверті XVIII ст. латиною зроблений друкарським способом; 2) транслітерований латинським алфавітом реєстр книги цього ж часу (Арк. I–VI); 3) реєстр книги руською мовою (Арк. VII–X); 4) тексти документів руською мовою

з їхніми заголовками (Арк. 1–69). Зворот аркуша 69 чистий і закреслений навхрест. Після нього йде чистий аркуш 70а. Він також закреслений навхрест. Його зворот непронумерований.

Після аркуша 70 до задньої кришки із внутрішнього боку приклеєно аркуш архівного опису:

ЦГАДА

ОФЦУ (РСО)

на л70 печать

красного сургуча

Фонд Литовская метрика

в настоящей книге №235

пронумеровано листов 70+10=80 листов+1= 81 (восемьдесят один)

литерные I–X, 70а

пропущены – Л.40 надорван в верхней части

чертежи –

Примечание:

Первые 10 листов пронумерованы порядковыми числами, затем нумерация идет с 1-го номера по 70 вкл.

ЦГАДА

ПРОВЕРЕНО

25 декабря 1954 (подпись)

ЦГАДА

ПРОВЕРЕНО

30.X.1956 (подпись)

ЦГАДА

ПРОВЕРЕНО

27.02.1964 (подпись)

ЦГАДА

ПРОВЕРЕНО

9.IX.1965 (подпись)

30/XI.84 (подпись).

20.03.2014 (подпись)

30.01.2015г. (подпись)

Зміст книги. У книзі міститься 45 документів, які хронологічно охоплюють час від жовтня 1547 до березня 1548 рр. Переважна більшість має повне датування. Лише у п'яти (№ 15, 16, 28, 29, 37) вказані місяць,

рік та індікт. Всі акти у книзі розподілені хронологічно і територіально. Територіальність визначається місцем перебування великого князя литовського та місцем проведення сейму. Відповідно до цих критеріїв маємо такі групи:

- Жовтень – листопад 1547 р., м. Вільно (№ 1–29);
- Січень – лютий 1548 р., сейм у м. Петриків (№ 30–35, 45);
- 25 лютого 1548 р., м. Вонстрів у Мазовецькому князівстві (№ 36);
- Березень 1548 р., м. Вільно (№ 37–44.).

Згідно з сучасними науковими дослідженнями документи відносяться до джерел публічно-правового та приватно-правового характеру³. Типологічно вони поділяються на:

1) Публічно-правові:

- Королівські листи – 2 шт. (№ 18, 29);
- Привілеї – 3 шт. (№ 9, 24, 34);
- Підтвердження – 3 шт. (№ 16, 17, 30, 32).

До окремої групи публічно-правових документів відносяться *джерела судочинства*, які також представлені у цій книзі:

- Пильність на розгляд справи – 1 шт. (№33);
- Зізнання – 3 шт. (№ 23, 26, 35);
- Судові справи – 6 шт. (№ 1, 7, 8, 11, 12, 28);
- Вироки – 6 шт. (№ 3, 4, 5, 15, 20, 45);

³ Хорошкевич А. Жалованные грамоты Литовской Метрики конца XV века и их классификация // Источниковедческие проблемы истории народов Прибалтики. – Рига, 1970. – С. 52–53; Ковальський Н. Источники по истории Украины XVI–XVII вв. в Литовской Метрике и фондах приказов ЦГАДА. – Днепропетровск, 1979. – С. 14–33; Каиштанов С. Русская дипломатика. – М., 1988. – С. 150–154; Менжинский В. Документальный состав книг Записей Литовской Метрики за 1522–1552 гг. // Литовская Метрика: Исследования 1988 г. – Вильнюс, 1992. – С. 50–51; Жеребцова Л. Формування митної системи на українських землях Великого князівства Литовського: джерела і методи дослідження. Дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 71–110; Блануца А. Шляхетське землеволодіння у Великому князівстві Литовському: джерела дослідження // Український історичний журнал. – 2009. – №2. – С. 194–207; Його ж. Господарська політики королеви Бони у Великому князівстві Литовському (за матеріалами 32 книги записів Литовської метрики) // Україна в Центрально-Східній Європі. – К., 2011. – Вип. 11. – С. 191–206; Ващук Д. Інститут «старини» у Великому князівстві Литовському (аналіз матеріалів Литовської Метрики) // Український історичний журнал. – 2011. – № 1. – С. 195–209; Його ж. Матеріали Литовської Метрики до вивчення інститутів «старини» та «новини» у Великому князівстві Литовському // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – К., 2011. – Випуск 11. – С. 207–216; Каиштанов С. Исследования по истории княжеских канцелярий средневековой Руси. – М., 2014.

- Відкладення справи – 16 шт. (№ 10, 14, 19, 22, 25, 27, 31, 36–44);
- Взяття на поруки – 1 шт. (№ 2);
- Взяття на угоду – 1 шт. (№ 13);
- Присяга – 1 шт. (№ 21).

2) Приватно-правові:

- Тестамент (вписаний) – 1 шт. (№ 6)

Враховуючи досить великий об'єм книги, вважаємо за доцільне охарактеризувати лише ті документи, які є одиничними. Найбільш лаконічною є «пильність», у якій міститься коротка, але конкретна інформація щодо розгляду судової справи. Зокрема, у документі під № 33 з наказу польського короля і великого князя литовського Сигізмунда II Августа було записано про те, що відповідач – урядник владики володимирського і берестейського Гаврило Занкович, не з'явився на встановлений термін (9 січня, понеділок) до великого князя литовського на суд у справі із володимирським кравцем Яном Якимовичем. У цьому записі нічого не говориться про результат справи, а лише констатація факту щодо не прибуття на суд відповідача, або його «умоцованих». Крім цього, цей документ ілюструє дію норми Статуту щодо права на переведення справи на «вище право», оскільки термін прибуття Г. Занковичу на великокнязівський суд встановлював справця Володимирського староства пан Петро Богданович Загоровський: «Ижъ што зложыль рокъ под страченъем права справца староства володимерьского, панъ Петръ Богдановичъ Загоровський... (арк 58.)»⁴. Очевидно, що саме цей урядник здійснював попередній розгляд позову.

Цікавим є документ № 2 про взяття на поруки степанського єврея Авраама Турчина (підданий Василя Костянтиновича Острозького), який обвинувачувався у несправедливому обміні свідницької монети, чим завдав шкоди королівській милості на 2 тис. кіп грошей литовської монети⁵. По-

⁴ Тут і далі посилання на документи будуть здійснюватися: Российский государственный архив древних актов. – Ф. 389 (Литовская Метрика). – Оп. 1. – Ед хр. 235. У дужках зазначатимемо лише аркуші.

⁵ Свідницькі монети – срібні півгроші з монетного двору у м. Свідніца (Сілезія). Карбувались за часів правління короля угорського та богемського Людовіка II Ягеллончика (1516–1526) з 1517 р., а за окремими версіями й після його смерті у 1526 р. (*Белецкий С., Травкин С.* Свидницкий полугрош из раскопок на городище Воронич (Псковская обл.) // Крыницазнаўства і спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны : навук. зб. Вып. 4 / рэдкал.: С. М. Ходзін (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2008. – С. 147). Зовні такі монети імітували польські півгроші карбування, переважно, Сигізмунда I Старого (1506–1548). Основні відмінності полягали у низькій пробі металу, меншій вазі та розходженні напису в легенді:

ставити його перед судом мав судовий виконавець, господарський дворянин Михайло Козинський. Однак він не зміг цього зробити, бо «онъ (А. Турчин – Д. В.) не есть въ его моцы, але есть подданымъ князя Василя Костеньтиновича» (арк. 4).

Не дивлячись на це, великий князь литовський і Пани-Рада надали М. Козинському повноваження притягнути до суду Авраама силою. Під час судового процесу судовий виконавець наполягав, щоб обвинувачуваного виправдали чи засудили, або звільнили його від обов'язку доставляти на суд А. Турчина. Під час засідання за свого підданого заступився князь В. Острозький і взяв його на поруки пообіцявши, що приведе його на великокнязівський суд після початку великого посту. Прохання князя було задоволене. Водночас і Михайло Козинський також зобов'язувався прибути на суд у встановлений термін.

Схожим до попереднього є документ під № 13. У ньому йдеться про кримінальну справу між господарським дворянином Федором Богдановичем Мишкою та княгинею Біатою з Костельця (дружиною Іллі Костянтиновича Острозького), котру у суді представляв королівський охмістр, каштелян малокгоський, пан Петро Зборовський. Сутність справи полягала у тому, що Ф. Мишко обвинувачував боярина княгині, урядника Сатіївського маєтку Григорія Сасиновича у вчиненні наїзду з своїми людьми на маєток Варковський «и о побранье збожья на тых земляхъ его самого и подданных его, и о иньшие многие речи» (арк. 28 зв.). Оскільки обидві

оригінальна «монета Сигізмунда королівства Польського» замінялась на «місто Свідни-ця Людовік король Угорщини і Богемії» (Монети Свідниці, каталог. Електронний ресурс: http://www.ccoins.ru/east_eu/swign.html). Розцінювати такі монети як однозначні фальшивки не можна, оскільки карбувалися вони на офіційному монетному дворі, і на законних підставах відносно самої Богемії. При цьому, незважаючи на династичні зв'язки богемського господаря із польським, такі махінації по сусідству відчутно підривали фінансове господарство Корони Польської. За даними В. Рябцевича, великокнязівствий уряд протягом 1518–1547 рр. вживав заходів для вилучення низькопробної монети, на обміні якої держава втрачала відчутні відсотки. 1517 р. Сигізмунд I звертався до герцогів Сілезії з вимогою припинити карбування цієї монети, або вжити заходів по недопущенню її ввозу до Польщі. За указом 1518 р. такі «підлі» монети мали виставлятися для загального ознайомлення у публічних місцях та міських ратушах. Відтоді офіційно заборонявся їх прийом населенням. 1524 р. урядом заборонялися поїздки купецтва до Сілезії на 10 років, однак і це не зупинило ні карбування у Свідниці, ні напливу монет у польські землі. У 1527 р. за рішенням Сейму свідницький півгрош був визнаний офіційно і становив за обмінним курсом вдвічі менше за польський півгрош, а за порушення цієї постанови загрожувала конфіскація майна та смертна кара. Однак і це не змінило ситуації. Врешті, за рішенням Сейму від 1528 р. почався викуп у населення свідницької монети за курсом 5 литовських денаріїв за 1 екз. для подальшої їх переплавки. Масштаби такої операції були вражаючими – тільки з чотирьох центрів білоруських земель протягом 1546–1547 рр. було вилучено 1 028 750 екз. (Рябцевич В. О чем рассказывают монеты. – Минск, 1978. – С. 106–108).

сторони не захотіли приїхати у встановлений термін католицького свята Св. Михайла («нижли они нехотечи тепер за оними позвы в право о то межі собою вступовати» (арк. 29)), то домовились про те, що справа має вирішитись на Волині перед князем Юрієм Фальчевським, біскупом луцьким і берестейським, «на вгоду подъ тымъ обычаем, ижъ кгда кн(я) зъ бискупъ тамъ на Волини будетъ» (арк. 29). У випадку не вирішення справи перед біскупом, княгиня зобов'язувалась прибути на суд до великого князя литовського у перший тиждень великого посту.

Документ № 21 від 2 листопада 1547 р. (*«Рота которую присегу вчинили в той же справе Ганна Мацковна Завишина и сын ее Ян Гомшей»*) є частиною документу № 20 і стосується судової справи між паном Яном Юрійовичем Гомшею та дружиною його брата Миколи Юрійовича Ганною Мацківною Завішиною із сином Яном Миколайовичем стосовно частини маєтків у с. Туровичі. Під час розгляду справи перед великим князем литовським Ян Юрійович вимагав від Ганни та її сина присягнути і підтвердити раніше сказане, зокрема що вона не отримувала позов до суду та не уповноважувала свого сина представляти свої інтереси на проведеному засіданні. Останні не відмовились це вчинити.

Присяга («рота») починається словами: «Я, Ганъна Мацковна Завишина, а Янъ Миколаевич Гомъшей присегаемъ пану Богу, панъне Чистой Марии и всимъ Св(я)тымъ на томъ...» Із нарації дізнаємось про те, що Ян Юрійович «вел копу або розъездъ» з королевою Боною щодо маєтків Селецького (Бони), Хоревського та Туревичі (Яна). З останніх маєтків окремі люди та землі відійшли до королеви «правом отъеханья». Далі зазначалось, що Ян Гомшей не повідомив (особисто або через свого посланця) іншу сторону (Ганну та Яна Миколайовича) про скликання копи. Сам Ян Миколайович визнавав, що прибув на копу «неяко посланный от матки моее на тое право, але яко приятель». Диспозиція цього акту виглядає так: «На том на всем присягаем, и естли справедливое, так на Боже поможи, а естли не справедливое, так нам не помози в сесь век и будущий» (арк. 42 зв.–43). Завдяки цій присязі справу виграли Ганна Завішина із сином Яном Миколайовичем.

Також цікавим є документ № 6, у якому вписано тестамент пані Ядвіги Глібовичівни щодо опіки над її неповнолітньою дочкою Ганною з усіма маєтностями. Віленський воєвода, канцлер, пан Ян Юрійович Глібович повідомляв великому князю литовському, що його дочка Ядвіга «впала у великую немоу, а лежит тутъ у Вильни. Враховуючи можливість передчасної смерті, вона «вмыслила тастаментъ остаточное воли своее справи^{ти}». Згідно прийнятого рішення Ядвіга передавала в опіку своєму батькові неповнолітню дочку Ганну, все рухоме та не рухоме майно «водле того, яко на то и мужа ее, небожчика пана Михайла, воля была».

На прохання воєводи підтвердити самостійність прийнятого рішення був направлений господарський маршалок, пан Михайло Нарбут. Останній засвідчив правдивість слів Ядвіги. Відповідно Ян Глібович розпоряджався усім майном до повноліття Ганни або до її одруження. У разі відсутності у неї дітей, всі маєтності переходили до воєводи та його дітей. Крім цього, останнього зобов'язали «объходы костельные, слуги *отправовати*, долги выправовати, челедь неволную *росправовати*». Відмітимо також, що тестамент було оголошено в усній формі («перед нимъ (маршалком. – Д. В.) усты своими сознанье вчини́ла»), а свідками виступили князь Іван Полубенський, князь Іван Жилинський, князь Іван Одинцевич та лікар Войтех Познаніта (арк. 18–19).

Отже, проаналізована 235-та Книга Литовської Метрика є типовою книгою Судових справ і відповідно до прийнятої класифікації вона має порядковий номер «20». Джерельний матеріал стосується, переважно, судочинства, хоча трапляються поодинокі великокнязівські листи, привілеї чи підтвердження. Також у книзі представлений один акт, у якому вписано тестамент пані Ядвіги Глібовичівни, зроблений в усній формі перед свідками. Окремі документи торкаються історії родини Острозьких та київського воєводи Фрідріха Глібовича Пронського. Нижче подаємо оригінальний реєстр справ проаналізованої книги, писаний староукраїнською мовою.

[VII] Реестръ всихъ справ до тое Метрики вписаныхъ.

№ 1. [1547 10. 20]. Справа Ивану Яцковичу Подберезскому з братомъ его Григоремъ Яцковичомъ Подберезскимъ о впущене в руки г(о)с(по)дарьские имена ему в делу досталого Басеи с приселки, и за тымъ о другое имене Кожъчичи, которое Иван з свое части Григорю поступити мусель (Лист 1–4).

№ 2. [1547 10. 20]. Взятe на рукоемство через кн(я)зя Василя Костентиновича Острозског(о) жида его степанског(о) Аврама Турчина о *отменяне* монеты свидницкое обвиненного (Лист 4–4об).

№ 3. [1547 10. 21]. Вырок п(а)ни виленской, п(а)ни Григоровой Остиковича, пани Настаси и сестрам ее князьнам Мстиславским с кн(я)земъ Василемъ Полубенским о люди имена их Тетеринског(о) и Пацковског(о), которые в суме п(е)н(я)зей презысканой держал и о кгрунт ему от *судей его от* имени Тетеринского до имения его Павловского *отграничоный* (Лист 5–12).

№ 4. [1547 10. 21?]. О том же лист писанный до кн(я)зя Василя Полубенского, абы водле выroku г(о)с(по)дарьского люди кн(я)жон Мстислав-

ских имена их Тетеринского и Пацковског(о), которые в суме презысканой держаль, так же и кгрунт ему от судей его от имени Тетеринского до имени его Павловског(о) отграничоный им поступил и границы новые показали (Лист 12–15об).

№ 5. [1547 10. 24]. Вырокъ Стасю Сташковичу Бартошевича и матце его Марине Харытоновне з старостиною жомойтською пани Матеевою Войтеховича Яновича о половицу двorca Мерецкого (Лист 16–18).

№ 6. [1547 10. 24]. Вызнанье остаточное воли албо тестаменту п(а)ни Михайловое Сопежиное п(а)ни Едвиги Глебовичовны, которая по своем животе дочку свою панну Ганну з маетністю в опеку отцу своему п(а)ну Глебовичу воеводе виленскому полетила (Лист 18–19). || [VII v]

№ 7. [1547 10. 25]. Справа мещанину бобруйскому Власу Ручьчину с п(а)ни Олбрахтою Кгаштолтовою, воеводиною виленською, о *отняте* в него корчмы и мыта ее Любецкого, которое онъ был арендовал и о иншие шкоды (Лист 19об–21об).

№ 8. [1547 10. 25]. Справа дяку г(о)с(по)дарьскому Лву Патею Тишкевича з воеводою киевским кн(я)зем Фридрихом Глебовичом Пронским о том, ижъ он вчинивши з ним змову дворець свой нарочной ему продал, а потом ему людей и земель незавел, и речы такъ же быдло над лист свой выпровадит велел (Лист 21об–23об).

№ 9. [1547 10. 26]. Привилей Миску Олтуховичу на чотыри волоки земли у волости Волковыйской над рекою Свислочною в селе Клепадох вечностью на службе земской боярской з вызволенемъ от всяких повинностей (Лист 23об–24об).

№ 10. [1547 10. 26]. Отложене sprawy п(а)ни Андреевое Завишиное Барбары и сестренцовъ ее панов Шеметов с п(а)ном Станиславом Кгезкгайлом о спадок именей и скарбов старосты жомойтского п(а)на Станислава Станиславовича (Лист 24об–25).

№ 11. [1547 10. 27]. Справа пану Павлу Сопезе о опеку дочки маетности небожчика п(а)на Михайла Сопеги брата его с паном Яном Глебовичом воеводою виленским (Лист 25об–26об).

№ 12. [1547 10. 27]. Справа воеводиной Троцкой п(а)ни Григоровой Остиковича п(а)ни Алжбете с п(а)ном Павлом Сопегою и з участниками его о то, иж она ест от них позвана, *абы*⁶ з стороны забраня кгрунтов г(о)с(по)дарьских до именей, которые она до живота держит к Погосту и Густату, *на року*⁷ сполне з ними перед комисарми стала о своим накладом в том им допомагала (Лист 27–28об).

⁶ Слово вписане над рядком.

⁷ Словосполучення вписане над рядком.

№ 13. [1547 10. 29]. *Взяте на угоду справы Федора Мышки с кнегиною Илиною Острозскою о кгвалтовный наездъ врядника ее сатыевского Гришка Сасиновича с подданными на земли его Варковские, о побране збожя и о иные речы* (Лист 28об–29). || [VIII]

№ 14. [1547 10. 29]. *Отложене справы дворяном г(о)с(по)дарьскимъ Ивану, Андрею, Мартину, Лву Яцыничом о забране пушчи имения их Яворского и перевозу на реце Немне до имения Здетели кн(я)зей Острозских, аж до лет дочки кн(я)зя Илины Острозского* (Лист 29–31).

№ 15. [1547 10. ...?]. *Вырокъ Василевои Лозчиной Томиле Василевне и дочце ее с п(а)номъ Иваном Служскою и з жоною его Богданою, а кнегинею Ковелскою Зофеею и з п(а)ни Федоровой Бачиною Томилою Лозчаньками о третнюю част имения Рогач* (Лист 31–33об).

№ 16. [1547 10. ...?]. *Потверженъе угоды учиненое кн(я)зю бискупу жомойтскому с п(а)ном старостою жомойтским о две озера в земли Жомойтской Виржули, а Лукшты в которых они мели половицы, же пан староста свое половицы в озере Биржули кн(я)зю бискупу уступил, а княз бискуп свое половицы в Лукштах п(а)ну старосте уступил на вечност* (Лист 33об–35).

№ 17. [1547 10. ...?]. *Потвержене Михайлу Воловичу на 12 служобъ людей и на земли пустовские в Переломском и в Ожском повете т(е)стю его Василю Воротынцу данные с которыми он дочку его понял, на вечност* (Лист 35–37).

№ 18. [1547 10. ...?]. *Листъ одверным Ивану Миленскому и сыну его Карпу и брати его даный, заховуючи ихъ при листе короля его м(и)л(о)сти Жикгимонта тому Миленскому на безчесте або навезку даном* (Лист 37об–38).

№ 19. [1547 11. 02]. *Отложене справы Миколаю Санковскому Пруцаку с п(а)ном Станиславомъ Якубовичом Скопом о наслане кгвалтовное на дворец его Олтарный в Побоиску, о збите жоны и о иные речы* (Лист 38об–39).

№ 20. [1547 11. 02]. *Вырокъ пану Яну Юревичу Гомшею з сынами брата его п(а)на Миколая Гомшея Павлом, а Яном и Юрем и з матькою их Ганъною Мацковною Завишиною о учинене им нагороды з части именей их за село Туровичи, которое под ним королевая Бона презыскала до селца, а ему се в делу достало од отца их* (Лист 39–42об).

№ 21. [1547 11. 02]. *Рота которую присегу вчинили в той же справе Ганъна Мацковъна Завишина и сынъ ее Янъ Гомъшей* (Лист 42об–43). || [VIII v]

№ 22. [1547 11. 03]. *Отложене на инший часть справы пану Миколаю Юревичу Остику и сестре его пани Яновой Кмитиной Зофеи с п(а)ном*

Миколаем Врелевским о пущу Сверженьскую и о села имъ прислухающие и о иные речи (Лист 43об–Лист 44).

№ 23. [1547 11. 05]. Оповедане и пилност на року за позвомъ плебана медницкого кн(я)зя Мартина в справе з воеводою киевским кн(я)зем Фредрихом Проньским о перевоз на реце Вели и о многие земли и сеножати, лесы, боры и люди имениа костелного Медницкого забраные ку имению Михалишъскому (Лист 44–45).

№ 24. [1547 11. 09]. Привилей кн(я)зю Ивану Тимофеевичу Крошинскому и брату его кн(я)зю Яну на имение Ракишки правомъ ленным (Лист 45–46об).

№ 25. [1547 11. 10]. Отложене справы Биютиским и Сновскимъ с п(а)ном Станиславом Кгезкгайломъ о имениа Шовляны, а Милошунны и люди Окменцы з дворцы Рыкивою, а Мацкишками близкост их (Лист 46об–48).

№ 26. [1547 11. 10]. Оповедане подданное троцкое Ганъны Кулчиное и пилност в справе з Ываном Богуфаломъ и з братом его Андреем Бабыницким и з сестрами их, о дом в месте Троцком (Лист 48–48об).

№ 27. [1547 11. 18]. Отложене на инъшый часть справы кн(я)зю Василю Острозскому з невесткою его кнегинею Илиною Острозскою о имение Квасиловъ и о недоконане делу имениа Степанского (Лист 48об–49об).

№ 28. [1547 11. ...?]. Справа кн(я)зю Павлу бискупу виленскому зъ земляны киевскими Стецковичи о остров костелный Убортъский и о иншие розницы межи именемъ костелным Убортъским, а межи их именем Велавском (Лист 49об–51).

№ 29. [1547 11. ...?]. Листъ писанный до п(а)ней Юревое Григоревича Остиковича п(а)ни Марыны в справе с пасынкомъ ее п(а)ном Миколаем Остиковичом отсылаючи справу их знову на комисаров и подносечи суд комиссара п(а)ни Юревое, который один без другого товариша своег(о) судил (Лист 51–52об). || [IX]

№ 30. [1548 01. 18]. Пущене от королевое ее м(и)л(о)сти Боны права ей м(и)л(о)сти от п(а)на Яна Стецковича дарованного на имение Вишнево, и на люди данники в Залужьи кашталяну варшавскому пану Юрю Ежовскому и потомъком его на вечност (Лист 52об–54).

№ 31. [1548 01. 22]. Отложене на инъший часть року в справе с п(а)ном Петром Кирдеемъ, старостою пинским, и с п(а)ном Богданом Семашком, старостою ковельским, з стороны одменяня монеты свидницкое от жыда степаньского (Лист 54–54об).

№ 32. [1548 01. 23]. Потверженье Ивану Яцковичу Борзобогатому на войтовство луцкое ему от королевое ее м(и)л(о)сти Боны пуцное с полем караимовским, з горелкою и з ыншими доходы, окром села Ставрова,

ему и потомкомъ его на вечност в суме п(е)н(я)зей шестисотъ копах грошей водле перших привилев (Лист 55–57об).

№ 33. [1548 01. 29]. Пилность на року зложономъ кравъца володимерского Яна Якимовича в справе з урядникомъ владыки владимерского о некоторые речы (Лист 57об–58).

№ 34. [1548 01. 30]. Привилей одверным Якубу Михновичу, Матею Миколаевичу, Лукашу Станиславовичу Суслон и иншим брати их, зоставуючи их при землях их у волости Рудоминской на службе одверницькой з вызволенем от инших повинностей водле привилев к(о)р(о)ля Александра и Жикгимонта у них погорелых на вечность (Лист 58–59).

№ 35. [1548 02. 02]. Оповедане и пилност земенина волынского Романа Красноселског(о) в справе зъ зятем его земенином кобринским Яцком Савицким о имене материзну жоны его на ймя Курозвонъ (Лист 59об).

№ 36. [1548 02. 25]. Отложено на инъший час справы кн(е)г(и)ни Федоровой Санкгушковича кн(е)г(и)ни Ганне Дейспутовне о имени Подлазцы, а Опорцко (Лист 60–61).

№ 37. [1548 03. 13]. Отложено справы Яновое Ириковича Ядвиги Юндиловны з войскою городенскою пани Миколаевою Юндиловою и з сынами ее о некоторые скарбы и о йменя (Лист 61–61об). || [IX v]

№ 38. [1548 03. 13]. Отложено справы Григору Яцковичу Подберезскому з розными особами всими кн(я)зями Друцкими о имени кн(я)зя Семена Ямонтовича Подберезского дядка его (Лист 61об–62об).

№ 39. [1548 03. 14]. Отложено справы кн(я)земъ Василю, а Григору Одицевичом Багриновским и братаничу их с тыми ж кн(я)зями Друцкими о замокъ Друцкий (Лист 62об–63).

№ 40. [1548 03. 14]. Отложено на инъший час справы п(а)ни Андреевой Завишиной и сестренцовъ ее Шеметовъ с паномъ Кгезькгайломъ о спадок именей и скарбовъ старосты жомойтського (Лист 63об–64).

№ 41. [1548 03. 14]. Отложение справы Яну Кгабрияловичу и сыномъ его з татарами Виленьского повету Кадышевичы о имени Сельцо и Пилиповичи близкость сыновъ его (Лист 64–64об).

№ 42. [1548 03. 19]. Отложение справы Биютискимъ и Сновскимъ с п(а)номъ Станиславомъ Кгезькгайломъ о имени Шовляны, а Милошуны и люди Окменцы (Лист 64об–65).

№ 43. [1548 03. 19]. Отложение справы плебану ваверскому кн(я)зю Матею с паномъ Иваномъ Лядскимъ о имени Матея Аврамовича поручника плебанского (Лист 65–65об).

№ 44. [1548 03. 19]. Плебану медницкому з воеводою киевскимъ кн(я)зем Фредрихом Пронским о перевоз на реце Вели о и кгрунты имени костелного Медницкого (Лист 65об–66).

№ 45. [1549 01. 19]. Вырокъ п(а)ни Юревой Остиковой п(а)ни Марыне и сыном ее Юърю, а Григорью с пасынкомъ ее, паномъ Миколаемъ Остиком о часть долгу литаворовского на именахъ матерыстыхъ Сувеку, а Жировичахъ и Косове (Лист 66–69).

Koniec Regestru. Mikolay Puzeliewsky, Instigator W(ielkiego) K(sięstwa) Lit(ewskiego).⁸ ||

⁸ Напис зроблено по центру аркуша ревізором (інстигатором) Великого князівства Литовського Миколою Пузелевським на початку XVII ст.